

*Be to her, Persephone,
All the things I might not be:
Take her head upon your knee.
She that was so proud and wild,
Flippant, arrogant and free,
She that had no need of me,
Is a little lonely child
Lost in Hell, — Persephone,
Take her head upon your knee:
Say to her, "My dear, my dear,
It is not so dreadful here."*

Prayer to Persephone
by Edna St. Vincent Millay

Розділ 1

НА ВІЙНУ

— Почалося! — радісно заволав дядя Коля й підскачів у ліжку, стискаючи в руці смартфон, як олімпієць стискає щойно виборену золоту медаль, утім, одразу змовк, прикрив рота долонею і боязко озирнувся через плече. Але дружина спала. Кістлява й блідошкіра в передранковому мороку, вона протяжно хропла й раптом захлинулася на високій ноті, за мить, не розплющуючи очей, цмокнула сухими потрісканими губами — і знову загуркотіла.

Дружина спала без жодного сорому: так спочиває жінка, яка давно покінчила з виснажливою потребою подобатися й узагалі справляти враження на свого милого, яка прийняла себе такою, як є, і, цілком можливо, утішена нарешті цим примиренням. Футболка на ній, на кілька розмірів більша, ніж треба, стара й випрана до стану м'якої ніжності, була вдягнена швами назовні, щоб нічого не тисло й не натирало шкіру. Труси були відсутні з тієї самої причини. Хропіння дружини, значною мірою вироблене звичкою спати на спині, — хоча не менше залежало воно й від насолоди глибоким сном, — лунало повноголосо й розкотисто, так що на люстрі під стелею тремтіла павутинка.

— У-у. Холера, — прошипів дядя Коля й поспіхом додав цукровим шепотом: — Сонечко моє золотеньке.

Дружина не чула, однаково байдужа і до лайки, і до лестоців.

Обережно, намагаючись не дихати, дядя Коля зробив стійку на руках й одним акробатичним рухом, дивовижно спритним, як на його грузьку статуру, але відпрацьованим до автоматизму за багато років подружнього життя, перекотився через дружину, не торкнувшись її. Вона тим часом не збилася з хропіння ні за темпом, ні за тембром. У темному проваллі між ліжком і розсувною шафою він спробував ногою намацати капці, але пальці безпорадно й сліпо ковзали підлогою. Про те, щоб увімкнути торшер чи тим паче люстру, навіть не думав. Став підсвічувати собі екраном телефона, але дружина роздратовано заворушилася, і він поспішив вибратися зі спальні, липко шльопаючи по паркету босими ступнями.

— Та-ак! — уже в коридорі, щойно за спиною безгучно зачинилися двері спальні, дядя Коля не зміг стримати почуття: він радісно засичав, захекав, захрипів і навіть показав кулака гравюрі (хлопчик, що мочиться), прикріпленій на вході до туалету. — По-ча-лось!

«Лось» не стримався в горлі, зірвався на гучний писк.

У дитячій кімнаті, важко рипнувши диванними пружинами, заворушилися доньки, дві вже дорослі дівчиці, обидві схожі на матір, так що здавалося, наче батько й зовсім не брав участі в їхньому зачатті.

Навшпиньки, із тривожним серцем у грудях, яке то бухкало набатом аж у горлі, то завмирало

й провалювалося кудись у живіт, чоловік кинувся на кухню.

— Війна!

Присівши на краєчок стільця й насадивши на горбкуватого носа окуляри для читання, дядя Коля ковзав по екрану смартфона товстим вказівним пальцем зі збитим гачком нігтя; бурмотів, по-дитячому ворушачи губами, і втретє перечитував уже прочитане.

— Росія не може почуватися в безпеці... з постійною загрозою, що походить з території сучасної України... Багато ми їм загрожували, паскуди... Народні республіки Донбасу звернулися з проханням про допомогу... Курви продажні... Відповідно до статті 51 частини 7 Статуту ООН... П'ятдесят перша стаття 7 частини, от воно конешно да... Із санкції Ради Федерації... Ці-то відомо, вони все підпишуть... Було ухвалено рішення про проведення спеціальної... військової... операції...

Дядя Коля підняв голову й завмер — став схожий на старого собацюру, що принохується до розлитого в повітрі запаху сусідського кота. Волосся, що стирчало з ніздрів, чутливо тремтіло. Далеко, десь побіч Святошиного, ні, імовірніше біля Академістечка чи ще далі, за межами Києва, щось ухнуло ватяно, поки що зовсім не страшно.

— Пора, — сказав собі Коля й рішуче підвівся зі стільця. Стілець перекинувся, загуркотів на кухонну підлогу. Серце стиснулося, знову провалилося кудись в район шлунку, туди ж скотилася впевненість. Коля зіщулився й ніби спробував схватитися сам у собі. Здається, не розбудив, от воно конешно да, нікого не розбудив, здається.

Тепер головне було знайти штани. А вони ж десь лежали — справжні тактичні, зі зручними кишеньками обабіч і камуфляжним візерунком «піксель». Саме такі носили всі бійці Збройних сил України.

Років зо два тому дядя Коля надивав штани на Лук'янівському ринку. Купив шланг для душу, бо старий почав протікати, герметик і два кіло картоплі — усе точно за списком, складеним дружиною. Ну так, штанів у тому переліку не було, але ж «дивись-но, які хороші, один чолов'яга дуже вдало й геть дешево продавав, ти матерію помацай, такій тканині довіку зносу не буде». Дружина нічого мацати не захотіла, лише плювалась образливими словами й вимагала, щоб Коля повернув штани моторному торговцю та забрав у нього її гроші.

Дядя Коля ще спеціально мотався на ринок двічі — один раз сам з тими штанами, а вдруге й з дружиною. Але чолов'яга в торгових рядах уже здимів. І що характерно, практична штука ці штани: у них і порибалити можна, і в ліс по гриби, і по господарству щось робити. На риболовлю, звісно, дружина не пустила, а пікселі сховала якомога подалі від Колиних чудернацьких ідей, десь у глибині комірчини — за банками з консервацією, відрізками сантехнічних труб, коробками зі стоптаними мештами, формами для випікання пасок, пальтом з облущеним коміром, ще за якимось мотлохом, чимось слизьким, м'яким, твердим, шорстким.

— Мам? — розпачливо пролунало за спиною.

Дядя Коля, який тільки відшукав пікселя й націлівся однією ногою в штанину, застиг на місці й повільно озирнувся на голос. Старша донька, розкуйовджена після сну, у нічній сорочці «дзві-

ночком» до колін, витріщалася на тата з темряви коридору.

— Росія не може почуватися в безпеці, — вичавив із себе дядя Коля.

Кладнув вимикач, електричне світло осяяло все довкола: і випотрошену комірчину з розкиданими по підлозі нутрощами, і дядю Колю посеред коридору. Засліплений світлом лампи, він стояв у самому центрі розгардіяшу в трусах і в майці, а ліва нога застрягла в піксельних штанах.

— Ма-ам! — голосом гучним, як паровозний гудок, загорлала старша.

Молодша донька з дружиною вискочили до коридору одночасно. Старшу дівчину звали Ангеліна, молодшу — Антоніна. Чоловік до цієї гармонії був непричетний — імена, звісно, вибирала дружина Яніна.

Яніна витріщила очі, зовсім як Ангеліна, чи, може, це старша донька витріщалася точно так, як зазвичай робила її мати. Шумно втягнувши носом повітря, Яніна була розтулила рота, але поскандалити не вдалося. Бо тут-таки за вікном, випереджаючи її, протяжно завила, заголосила сирена повітряної тривоги — і під саму зав'язку накрила Київ, що досі солодко спав.

I-i-ia-a-a-ia-a-a-ia-a-a-a-a!..

— Війна! Бійці! Примкнути багнети! — закричав дядя Коля. Одним рухом він застрибнув у штани, потім у черевики й, коли затягував ремінь, закрутився, не зважаючи на безлад, що створював навколо себе: змітав ліктями з полиці в коридорі зв'язки ключів, навушники й гребінці, а наприкінці перекинув рогатий скелет вішака.

— Не пушу! — закричала дружина й учепилася в пуховик, що дядя Коля саме збирався надіти по-верх майки. Доньки негайно наслідували матір: теж схопилися за куртку й потягнули на себе.

— Війна! Кожен зобов'язаний! — дядя Коля напружив усі доступні йому м'язи, відчуваючи водночас і гордість, і переляк від того, що виховав таких дівчат — не просто одностайних, а й дуже сильних. Пуховик натужно затріщав.

— Немає ніякої війни! — смикала рукав дружина. — Знову своїх пропагандистів наслухався? Скільки можна про те саме! Не стане Росія нападати на Україну! У мене там сестра! У мене там кума! Небога з небіжем! Не будуть же рідні люди з рідними людьми воювати!

— Мені байдуже! — пхикав дядя Коля. Йому було нелегко — сили й молодість були точно не на його боці. — Коли батьківщина в небезпеці, жоден громадянин не має права відсиджуватися. Ворог не пройде. Я не дезертир!

— А мені плювати, хто ти! Ти мій чоловік! Мій!

Одежина капітулювала першою — затріщала й луснула, оголивши підшкірний шар синтепону. Яніна, Антоніна й Ангеліна разом повалилися на підлогу, стискаючи мертвою хваткою свою половину куртки. Тут за вікном гримнуло, наче поблизу вдарила блискавка, у темному небі оранжево спалахнуло, і ще раз, і ще, то ближче, а то далі. Підлога під ногами хитнулася.

— Священний обов'язок кожного чоловіка, — пробурмотів дядя Коля. Він на мить злякався. Потім настрашився ще дужче — а раптом він боягуз? І як же невчасно було б виявити в собі таку рису.

Подумки вилаявся, — не час, от воно конешно да, не час боятися, — зірвав із гачка в комірчині свій старий робочий бушлат і, затиснувши його під пахвою, як був, у майці, черевиках і піксельних штанах, штовхнув вхідні двері й, долаючи хвилювання, що калатало в грудях, вигукнув:

— І щоб без баб! — подався з квартири геть.

Сходами прогуркотіли важкі черевики.

— І щоб без баб! — войовничим кличем долинуло знизу, і з брязкотом зачинилися сталеві двері під'їзду.

24 лютого 2022 року

Найчесніший день у моєму житті. Важкий, страшний, так, але чесний.

Черги біля військкоматів і черги на виїзд із Києва. Налякані бійці сидять на бетеері, який проїжджає повз. Налякані сусіди, які поспіхом напихають речі до машини під під'їздом.

Такий різний той страх.

День, коли всі й усе довкола виявили свою суть. Ніхто не намагався здаватися кимось. Вивернуло й оголило нутро кожного. Хтось розчарував, хтось здивував.

Я, звісно, ненавиджу той день.

Але й по-своєму люблю його теж.

Найчесніший день у моєму житті.

Із соцмереж бійця київської тероборони